

Młodopolska maniera. Podniosłość i nastrojowość w poezji młodopolskiej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Film](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Maria Podraza-Kwiatkowska, *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*, Kraków 1994, s. 226–229.
- Źródło: Tadeusz Miciński, *[Tak jestem smętny, jak kurhan na stepie...]* [z cyklu „Strącenie z niebiosów. Korsarz”], [w:] *Poezja drugiej połowy XIX wieku (pozytywizm – Młoda Polska). Antologia, wstęp, oprac. J. Bajda, wybór J. Bajda*, Wrocław 2007, s. 396.
- Źródło: Maria Podraza-Kwiatkowska, *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*, Kraków 1994, s. 233–234.
- Źródło: Leopold Staff, *Odjazd w marzenie*, [w:] *Wybór poezji*, wybór M. Jastrun, Wrocław 1963, s. 24.
- Źródło: Jan Miodek, *Rozmyślajcie nad mową!*, Warszawa 1998, s. 22–23.
- Źródło: Jan Miodek, *Rozmyślajcie nad mową!*, Warszawa 1998, s. 24.

- Źródło: Jan Miodek, *Rozmyślajcie nad mową!*, Warszawa 1970, s. 24.
- Źródło: Jan Miodek, *Rozmyślajcie nad mową!*, Warszawa 1998, s. 82–83.

Młodopolska maniera. Podniosłość i nastrojowość w poezji młodopolskiej

Jacek Malczewski, *Hołd sztuce i muzyce*, 1910.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

W czasach, gdy znaczenie poezji w życiu społecznym jest dużo mniejsze niż na przełomie XIX i XX wieku, być może trudno zrozumieć namaszczenie, z jakim młodopolanie traktowali mowę wiążaną. Niektórzy artyści uznawali wiersze za teksty natchnione, które pozwalają odbiorcy dotknąć absolutu. Dlatego też nie mogli posługiwać się w swojej twórczości zwyczajnym językiem. Budowanie niezwykłego, podniosłego nastroju stało się jednym z najważniejszych wyróżników młodopolskiej poezji.

Twoje cele

- Rozpoznaś główne cechy stylu młodopolskiej poezji.
- Wskażesz środki stylistyczne, za pomocą których twórcy przełomu XIX i XX wieku nadawali swojej liryce podniosły ton.
- Określisz cechy charakterystyczne dla modernistycznego stylu, które są obecne we współczesnej polszczyźnie.
- Stworzysz własny utwór w poetyce młodopolskiej.

Przeczytaj

Mowa tajemna

W dobie Młodej Polski najbardziej uprzywilejowaną formą wypowiedzi literackiej była poezja. Szczególnie cenioną jej właściwością było niecodzienne użycie języka. Liryka miała opisywać to, co tajemnicze, nienazwane – być wyrazem doniosłych przeżyć, potężnych namiętności i bardzo osobistych, wręcz intymnych doznań. Wszelką trywialność, pospolitość tematu, a nawet jakikolwiek związek z namacalną rzeczywistością traktowano jako wykroczenie przeciw sztuce poetyckiej. Tendencja ta objawiła się w niechęci do poezji opisowej, którą uznano za zbyt podobną do prozy. Odtąd wiersz nie miał niczego nazywać wprost, lecz jedynie sugerować stany duszy niedające się wyrazić powszednimi słowami i „zwyczajnymi” wyrażeniami.

Jacek Malczewski, *Śmierć artysty*, 1909.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Niektórzy młodopolscy poeci uważali lirykę za język zarezerwowany tylko dla wtajemniczonych. Dawali temu wyraz, posługując się zawiłym stylem opartym na wyszukanych słowach i kunsztownych metaforach. Istotny był też wysoki ton twórczości, która miała obwieszczać sprawy najwyższej wagi i otwierać dostęp do świata nadnaturalnego. **Hieratyczny** język liryki Młodej Polski opisała Maria Podraza-Kwiatkowska w książce *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*:

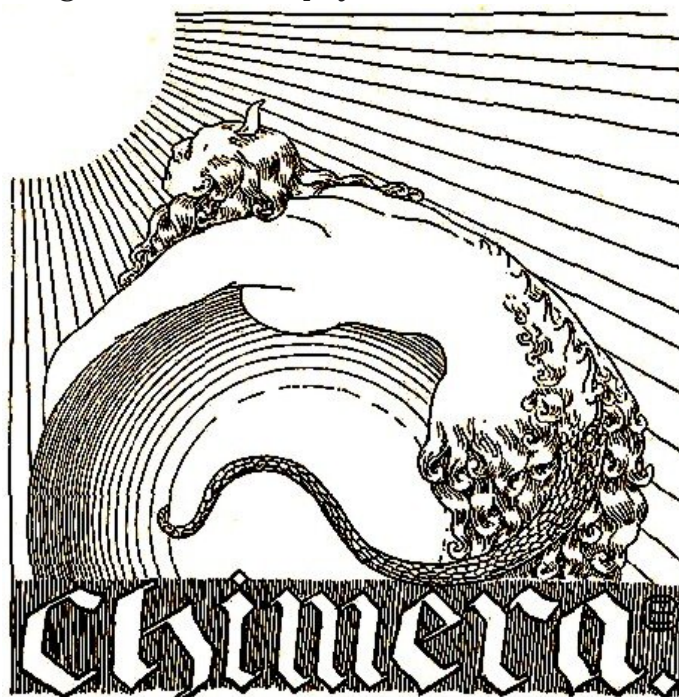
☞ Maria Podraza-Kwiatkowska

Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski

Udziwnienie języka poetyckiego osiągnano przede wszystkim poprzez odpowiedni dobór słownictwa. Słownictwa rzadkiego, wyszukanego. I tutaj zresztą postępowano według tradycyjnych schematów: **archaizmy, dialektyzmy, neologizmy**, słownictwo egzotyczne – oto główne źródła odkonwencjonalizowania języka poetyckiego [...]. [...]. Daleki od pozytywistycznej gawędy czy piosnki ludowej, od wszelkich trywializmów i codzienności – pragnie ów język osiągnąć wykwintność: zarówno przez dobór tematu, jak i słownictwa, składni itp. To głównie ten język będzie tworzywem młodopolskich **epigonów**. On także stanie się przedmiotem ataków pisarzy epoki następnej, którzy na różne sposoby próbują przełamać jego wyszukaną, koturnową poetyckość [...].

Źródło: Maria Podraza-Kwiatkowska, *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*, Kraków 1994, s. 226–229.

Jedną z najważniejszych kategorii estetycznych w dobie Młodej Polski był patos. Podniosłe miało być wszystko: od tematu wiersza, przez jego konstrukcję i użyte w nim wyrazy, aż po sposób lektury. Młodopolskie czasopisma literackie, takie jak krakowskie „Życie” czy warszawska „Chimera”, dokładały starań, aby drukowanym utworom towarzyszyła też odpowiednia oprawa graficzna. Artystom przełomu XIX i XX wieku nie wystarczało piękno literatury – chcieli je wzbogacić również o piękno wizualne.

Okładka czasopisma literackiego „Chimera”.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Niezwykłość wypowiedzi poetyckiej modernistki potęgowali doborem środków stylistycznych, nadających wierszowi uroczystą tonację. Wykorzystywali anafory,

powtórzenia, stosowali szyk przestawny, posługiwali się też między innymi **hiperbolami** i **oksymoronami**. Emocjonalny charakter liryki wyrażano poprzez interpunkcję, naginając czasem reguły języka polskiego, stosując ją według indywidualnych zasad. Mnożenie wykrzyknień i nagromadzenie wielkich liter stało się z czasem wyznacznikiem młodopolskiego stylu. Przykładem tej maniery jest twórczość Tadeusza Micińskiego (1873–1918) – twórcy kreującego się na swoistego kapłana sztuki, obwieszczającego prawdy ukryte przed zwykłymi ludźmi:

((Tadeusz Miciński

[Tak jestem smętny, jak kurhan na stepie...] [z cyklu „Strąceni z niebiosów. Korsarz”]

Tak jestem smętny, jak kurhan na stepie –
a tak samotny, jak wicher na morzu –
a tak zbłąkany, jak liść na bezdrożu –
a tak zwinięty, jak połoz w czerepie.

Straszą mnie widma i tajemne zbrodnie,
śpiewają rajów skrzydlate Ahury –
gdybym rozedrzeć mógł na sercu chmury
rzucałbym gwiazdy sercom bezpodobnie!

Gdybym ja nie był druid skamieniały,
bóg bez wieczności i król bez korony –
gdybym ja nie był ptak morski szalony –
gdybym ja nie był od męki szerniały,
gdybym ja nie był jak śpiew na mogile –
powiódłbym – na Termopile!

Źródło: Tadeusz Miciński, [Tak jestem smętny, jak kurhan na stepie...] [z cyklu „Strąceni z niebiosów. Korsarz”], [w:] *Poezja drugiej połowy XIX wieku (pozytywizm – Młoda Polska). Antologia, wstęp*, oprac. J. Bajda, wybór J. Bajda, Wrocław 2007, s. 396.

Nastrojowość tekstu poetyckiego

W poetyce Młodej Polski nabrały znaczenia dwie kategorie estetyczne: **impresjonizm** i **symbolizm**. Według założeń impresjonistów sztuka miała wywoływać u odbiorcy wrażenia podobne do zmysłowych – odwoływać się do chwilowych doznań doświadczanych pod wpływem zjawisk przyrody. Ich subtelność, a przede wszystkim ulotność, sprawiały, że do opisu konieczne było użycie nieoczywistych i niejednoznacznych określeń. Podobnie jak

na gruncie malarstwa, impresjonizm w poezji odwoływał się do indywidualnych przeżyć czytelnika odbierającego dzieło przez pryzmat własnego usposobienia.

Nie inaczej było w przypadku symbolizmu, który skupiał się jednak na zupełnie innych aspektach egzystencji – poruszeniach duchowych. Poezja symbolistyczna koncentrowała się na życiu wewnętrznym. Rzeczywistość **transcendentna**, jeszcze bardziej nieuchwytna niż świat doznań zmysłowych, również wymagała stylu pozbawionego dosłowności. Z tego względu twórcy operujący poetyką impresjonistyczną i symbolistyczną zmienili sposób tworzenia liryki. Codzienne słowa nie mogły opisać niezwykłego świata ludzkich doznań, dlatego celem młodopolskich liryków stało się przede wszystkim zasugerowanie odbiorcy określonego nastroju:

((Maria Podraza-Kwiatkowska

Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski

Zamiana funkcji informującej na funkcję sugerującą polegała bowiem na wyzyskaniu tych możliwości, jakie dają niedokładność, nieokreśloność, niedopowiedzenia, migotliwość znaczeniowa. Takiego postępowania wymagały, jak wówczas sądzono, wartości, które usiłowano zasugerować: sfera zatem filozofii **idealistycznej** (absolutu na przykład, na co stale zwracano uwagę, nie da się dokładnie określić), a także – sfera niesprecyzowanych nastrojów psychicznych.

Wyrażenie nieokreśloności osiągnano w różny sposób. Przedstawiano zatem chętnie substancje pozbawione kształtów, takie jak woda, dym, mgła, opary. Tu należą także niedokładne kształty: „pół z światła, pół z ciała” (Tetmajer), różnego rodzaju mary, cienie i nieokreślone „postacie”. Niedokładności kształtów sprzyja niepewne światło zmierzchu i kolorystyka oparta na półtonach. Ulubionym ruchem jest płynięcie. Także – snucie; stąd znowu bezkształtne: przedziwo, nici pajęczce, „len zmierzchu” (Staff) itp. Występuje duża ilość zaimków nieokreślonych: jakiś, ktoś, coś. Również przestrzeń jest nieokreślona: w dal, w dali, gdzieś, kędyś [...].

Źródło: Maria Podraza-Kwiatkowska, *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*, Kraków 1994, s. 233–234.

Unikanie bezpośrednio okazało się z czasem jedną z głównych cech charakterystycznych poezji Młodej Polski. Właściwość ta pojawiała się w twórczości **dekadentów**, którym przewodził Kazimierz Przerwa-Tetmajer (1865–1940), a także u poszukiwaczy wiedzy tajemnej – takich jak Stanisław Przybyszewski (1868–1927) czy

Tadeusz Miciński. W cyklu sonetów Jana Kasprowicza (1860–1926) *Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach* nieokreśloność stanowi ważny element poetyki. Nawet u Leopolda Staffa (1878–1957), twórcy wiernego klasycznym wzorcom, pełniła ona istotną rolę. Przykładem poetyki sugestii może być pejzaż wewnętrzny wykreowany przez artystę w wierszu *Odjazd w marzenie*:

((Leopold Staff

Odjazd w marzenie

Dzwoń, serce moje, na odjazd od brzegów!
Uczep się rudych włosów błyskawicy!
Czeka cię tysiąc śródgwiezdnych noclegów
I nieistnienie kresu ni granicy!

Tylem ja wyśnił oślepień, mamideł,
Takie szaleństwo przygód, piękno grozy,
Że cały zdałem się wichurom skrzydeł
I zdjąłem trafom zwalczonym powrozy!

Każdy mój dzień był do odjazdu gotów
W kraj, co się „Gdzie bądź, byle w bezkres” zowie –
Bom jest bajeczny ptak dalekich lotów
I wiecznie cuda nieuchwytne łowię!

Dziki marzenie, orlica drapieżna,
W szpony mnie chwyta! Szczęśliw, żegnam lądy!
Toń obietnicą śmieje się bezbrzeżna,
Sto przygód knują już zdradzieckie prądy!

O, wciąż okrążyć nieznane wybrzeża!
Nigdy do portu! Nigdy do przystani!
Jak cudnie morze gniewem swym uderza,
Jak dzielnie smaga łódź wściekłość otchłani!

[...].

Źródło: Leopold Staff, *Odjazd w marzenie*, [w:] *Wybór poezji*, wybór M. Jastrun, Wrocław 1963, s. 24.

Leopold Staff na pocztówce z 1933 roku.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Nacisk na nastrojowość stał się później znamieniem młodopolskiej poezji, której zarzucano w dwudziestoleciu międzywojennym sztuczność i niepotrzebną mglistość. Uważano, że za rozmytymi znaczeniami i tajemnymi słowami nie kryje się żadna głębsza treść. Było to widoczne zwłaszcza w twórczości naśladowczej, która posługiwała się modernistycznymi konwencjami bez świadomości ich celu. Jednak następcy młodopolan nie odcięli się w pełni od poprzedniej epoki. Przejęli wiele naleciałości stylistycznych, a zwłaszcza nowy sposób myślenia o twórczości poetyckiej. Indywidualizacja przekazu literackiego dokonana w XX wieku zapoczątkowała przemiany w liryce, których skutki są odczuwalne do dziś.

Słownik

archaizm

(gr. *archaios* – dawny) forma wyrazu, wyraz, jego znaczenie, konstrukcja składniowa, które wyszły z użycia i są przestarzałe z punktu widzenia normy językowej danej epoki

dekadentyzm

(fr. *décadence* – chylenie się ku upadkowi, łac. *decadentia* – schyłek) postawa, która ukształtowała się pod koniec XIX wieku, charakteryzująca się pesymistycznym podejściem do rzeczywistości, przekonaniem o zmierzchu kultury i poszukiwaniem sposobów na zapełnienie odczuwanej pustki. Duży wpływ na rozwój dekadentyzmu miały filozofia Artura Schopenhauera oraz powieść Jorisa-Karla Huysmansa *Na wspak* nazywana przez współczesnych „biblią dekadentyzmu”

hieratyczny

(gr. *hieratikós* – kapłański) właściwy uroczystemu rytuałowi, szczególnie religijnemu; w odniesieniu do dzieła sztuki: pełen dostojeństwa i patosu

hiperbola

(łac. *superlatio*) środek stylistyczny polegający na zamierzonym wyolbrzymieniu w opisie jakiejś rzeczy, zjawiska

idealizm

(gr. *idéa* – idea) przekonanie, że realnie istniejącą rzeczywistością jest tylko świat idei – wiecznych, niezmiennych, doskonałych wzorów wszystkich rzeczy materialnych, a świat materialny, poznawalny zmysłami jest jedynie odzwierciedleniem rzeczywistości idealnej

impresjonizm

(łac. *impressio* – wrażenie, odbicie) powstały w latach 70. XIX wieku kierunek w malarstwie europejskim skupiający się na odtwarzaniu chwilowych, subiektywnych wrażeń zmysłowych, który silnie oddziałął na inne sztuki, w tym na literaturę. Za jego prekursora w obrębie malarstwa uważa się Édouarda Maneta, do czołowych przedstawicieli należeli zaś m.in. Claude Monet, Auguste Renoir oraz Edgar Degas. Elementy impresjonistycznej poetyki inspirowanej osiągnięciami francuskich malarzy można odnaleźć w twórczości m.in. Stéphane'a Mallarmé'go, Paula Verlaine'a, Kazimierza Przerwy-Tetmajera czy Jana Kasprowicza

mowa wiązana

twórczość poetycka

neologizm

(gr. *néos* – nowy; *lógos* – słowo, nauka) jednostka nowo wprowadzona do systemu językowego (wyraz, wyrażenie, forma gramatyczna, znaczenie lub konstrukcja składniowa)

oksymoron

(gr. *oksýmōros*, od *oksýs* – ostry, *mōros* – tępy) środek stylistyczny polegający na zestawieniu wyrazów o przeciwstawnym znaczeniu

psychizacja krajobrazu

(gr. *psūkhē* – dusza, duch) środek stylistyczny polegający na obrazowym wyrażeniu wewnętrznych stanów podmiotu lirycznego lub bohatera utworu literackiego za pomocą opisu krajobrazu oraz ukazaniu powiązania między przeżyciami człowieka a dziełami natury

stylizacja gwarowa, dialektyzacja

(gr. *diálogos* – rozmowa; *dialektikē* – dialektyka < *diálektos* – sposób mówienia) rodzaj stylizacji polegający na wprowadzeniu do języka literackiego dialektyzmu, czyli wyrazu lub formy gramatycznej właściwej dialektowi (gwarze)

symbolizm

(gr. *sýmbolon* – symbol) kierunek w sztuce zapoczątkowany przez poetów francuskich w II połowie XIX wieku, zakładający rezygnację z bezpośredniego opisu emocji, opierający się na sugerowaniu wzruszeń i nastrojów, operujący wieloznacznymi symbolami w celu wyrażenia treści, które nie mają określenia w systemie językowym

Audiobook

Rozmyślajcie nad mową!

Polecenie 1

Wypisz przykłady „skrzydlatych słów” pochodzących ze znanych ci młodopolskich wierszy.

Polecenie 2

Dlaczego słowotwórstwo było istotne dla poezji Bolesława Leśmiana? Sformułuj wypowiedź pisemną na podstawie informacji zawartych w audiobooku.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem ekspertki dr hab. Justyny Bajdy. Na jego podstawie wyjaśnij znaczenie terminu „młodopolszczyzna” i wskaż jej najważniejsze cechy.

Polecenie 2

W poetyce młodopolskiej istotnym celem było wyrażenie nastroju podmiotu lirycznego tekstów. Podaj środki, którymi osiągano ten cel.

Ćwiczenie 1

Młodopolska maniera stała się obiektem kpin twórców późniejszych epok. Zaznacz zdania, które opisują przyczyny tego stanu:

- Wyszukane słownictwo, np. terminy francuskie, spowodowało, że wiersze młodołolan były niezrozumiałe i sztuczne.
- Każdy mógł napisać młodopolski wiersz, wystarczyło tylko użyć odpowiednio dużej liczby epitetów i metafor.
- W późniejszych epokach emocje i nastroje podmiotu lirycznego przestały być dla twórców ważne.
- W zbyt przeładowanej formie ginął sens młodopolskich wierszy.

Ćwiczenie 2

Wysłuchaj jeszcze raz końcowego fragmentu wykładu ekspertki. Napisz krótki wiersz zgodny z zasadami poetyki młodopolskiej lub parodię wiersza młodopolskiego.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DP5VYi1Hk>

Film opowiada o cechach stylu młodopolskiego

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Młodopolska maniera. Podniosłość i nastrojowość w poezji młodopolskiej

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

7) odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

4) rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;

6) rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;

7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

3) rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych oraz odczytuje ich funkcje;

4) rozróżnia grupę literacką i pokolenie literackie; rozpoznaje założenia programowe w utworach literackich różnych epok;

7) określa przemiany konwencji i ich przenikanie się w utworach literackich; rozpoznaje odmiany synkretyzmu (rodzajowego, gatunkowego) oraz interpretuje jego znaczenie;

10) rozumie pojęcie parafrazy, parodii i tawestacji, wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- rozpoznaje główne cechy stylu młodopolskiej poezji,
- wskazuje środki stylistyczne, za pomocą których twórcy przełomu XIX i XX wieku nadawali swojej liryce podniosły ton,
- określa cechy charakterystyczne dla modernistycznego stylu, które są obecne we współczesnej polszczyźnie,
- tworzy własny utwór w poetyce młodopolskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem e-podręcznika;
- odwrócona klasa;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Młodopolska maniera. Podniosłość i nastrojowość w poezji młodopolskiej”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i rozwiązywać zadania.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel rozpoczyna lekcję pytaniami: co oznacza słowo *maniera* użyte w temacie lekcji? Jak odnosi się do stylu młodopolskich poetów? Czym cechował się ten styl? Uczniowie odpowiadają na podstawie informacji, z którymi zapoznali się w bloku tekstowym lekcji. Tworzą mapę myśli z centralnym hasłem: młodopolski styl poetycki.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel odtwarza wykład prof. Justyny Bajdy na temat stylu poetyckiego Młodej Polski. Prosi, by uczniowie, słuchając, notowali najważniejsze informacje. Później wykonują w parach polecenia 1 i 2 z tej sekcji.

2. Uczniowie dzielą się na 6 grup. Prowadzący informuje, że ich zadaniem będzie napisanie wiersza w stylu młodopolskich poetów. Każda z grup wykonuje następujące polecenia:
- 1) wymyślcie temat, do którego mógłby się odnosić wiersz
  - 2) zgromadźcie słownictwo związane z tematem
  - 3) wymyślcie tytuł
  - 4) zdecydujcie, czy utwór będzie naśladował konwencję młodopolską, czy też będzie jej parodią.
- Następnie każda grupa przekazuje efekty swojej dotychczasowej pracy grupie sąsiedniej i ta tworzy wiersz wg otrzymanego pomysłu. Dzięki temu każda grupa ma do wykonania dwa kreatywne zadania.
3. Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele zespołów prezentują wiersze. Słuchacze oceniają, czy utwory wpisują się w konwencję młodopolską. Później nauczyciel proponuje jeszcze jedno zadanie: prosi, aby jeden z wierszy, który był parodią, odczytać w poważnym tonie, a ten, który powstał w tonacji serio, odczytać jako parodię. Pyta uczniów o ich spostrzeżenia.

Faza podsumowująca:

1. W podsumowaniu lekcji uczniowie wysłuchują audiobooka i wykonują polecenie 1 z tej sekcji.
2. Na koniec zajęć nauczyciel prosi wybranych uczniów o rozwinięcie zdania: Na dzisiejszych zajęciach dowiedziałem się..., nauczyłem się...

Praca domowa:

1. Ćwiczenie 1 z sekcji „Film”.

Materiały pomocnicze:

- Maria Podraza-Kwiatkowska, *Symbolizm i symbolika Młodej Polski*, Kraków 1994.
- Jan Miodek, *Rozmyślajcie nad mową!*, Warszawa 1998.
- Witold Bobiński, *Konteksty kulturowe w dydaktyce literatury*, w: *Polonista w szkole*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków 2004.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedialny „Audiobook” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.